

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота магістра

з теми: **«ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»**

Виконала: студентка 2 курсу
DO1-M21z групи
спеціальності 012 Дошкільна освіта
за освітньо-професійною програмою
Дошкільна освіта
Гордійчук Мар'яна Сидорівна

Керівник :
Третяк Н. В., кандидат філологічних наук,
доцент

Рецензент :
Мартіна О. В., кандидат філологічних наук,
доцент

Кам'янець-Подільський – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК.....	8
1.1. Проблема мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку	8
у різноманітних наукових підходах	8
1.2. Чинники та критерії комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільника.....	16
РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ	29
2.1. Формування фонетичної компетентності дошкільників засобами інноваційних технологій.....	29
2.2. Особливості використання мовленнєвих вправ, дидактичних та ігрових завдань з використанням поетичного слова	50
2.3. Методика формування виразності мовлення дошкільників	61
у процесі драматизації та інсценування художніх творів	61
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:.....	74
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність дослідження. Серед проблем і аспектів дошкільної дидактики розвиток мовленнєвих умінь і навичок у дітей дошкільного віку завжди привертав увагу як теоретиків, так і практиків. В основу Стандарту покладено традиційні для дошкільної освіти ідеї гуманістичної педагогіки, спрямовані на гуманне ставлення до дитини, теорії природовідповідності, за якою у дитини треба розвивати задатки та здібності, зберігаючи її природу, ідеї про патріотичне і громадянське виховання, ідеї про використання казки та гри у гармонійному розвитку особистості та актуальну для сучасного етапу розвитку дошкільної освіти в Україні ідею солідарної відповідальності держави, громади, родини, фахівців педагогічної освіти й інших професій, причетних до піклування, догляду та розвитку дітей раннього і дошкільного віку. Актуальність проблеми зумовлюється пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті та “Діти України”, Законів України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту” щодо модернізації дошкільної освіти, використання етнопедагогічного і сучасного вітчизняного і зарубіжного досвіду навчання мови з урахуванням провідної ролі усного мовлення в психічному розвитку дітей, необхідності невідкладного виконання соціального замовлення на формування національно свідомої, активної, духовно багатой особистості.

Коли ми говоримо про формування здібностей, необхідно зупинитися на питанні про те, коли, з якого віку слід розвивати творчі здібності дітей. Педагоги називають терміни від двох до п'яти років. Також існує гіпотеза, що розвивати творчі здібності необхідно з самого раннього віку. Ця гіпотеза знаходить підтвердження в фізіології. Справа в тому, що мозок дитини особливо швидко зростає і «дозріває» в перші роки життя. Це дозрівання, тобто зростання кількості клітин мозку і анатомічних зв'язків між ними залежить як від різноманіття та інтенсивності роботи вже існуючих структур, так і від того, наскільки стимулюється середовищем утворення нових. Цей період

«дозрівання» є час найвищої чутливості та гнучкості до зовнішніх умов, час найвищих і найширших можливостей для розвитку. Це найсприятливіший період для початку розвитку всього різноманіття людських здібностей. Але у дитини починають розвиватися тільки ті здібності, для розвитку яких є стимули і умови до «моменту» цього дозрівання. Чим сприятливіші умови, чим ближче вони до оптимальних, тим успішніше починається розвиток. Якщо дозрівання і початок функціонування (розвитку) збігаються за часом, йдуть синхронно, а умови сприятливі, то розвиток йде легко - найвищий з можливих прискорень. Розвиток може досягти найбільшої висоти, і дитина може стати здібним, талановитим і геніальним. Мовленнєва компетенція - це здатність дітей розв'язувати комунікативно-мовленнєві завдання завдяки добору адекватних комунікативній меті і проблемній ситуації змісту, способів комунікативної діяльності, вмінню будувати різні форми монологічних (розповідь, опис, міркування, пояснення) і діалогічних (ситуативна розмова, діалог-розпитування, бесіда) висловлювань, використовуючи при цьому засоби виразності мовлення.

Мовленнєва компетенція означає готовність особистості дитини адекватно й доречно використовувати мову в певних ситуаціях буття (висловлювати власні думки, бажання, наміри, прохання тощо), застосовувати при цьому як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності.

Триєдина мета цілеспрямованої роботи з розвитку мовлення дошкільників полягає у формуванні мовленнєвої компетенції як однієї з головних базисних характеристик особистості. Вона спрямована на активне системне застосування взаємопов'язаних педагогічних дій: розвитку мовлення, навчання мови та мовленнєвого виховання.

Процес формування мовлення в дошкільному дитинстві відбувається на всіх рівнях – фонетичному, лексичному, граматичному, текстовому, оскільки дитина опановує всі одиниці мови: звук, слово, словоформи, словосполучення, речення і текст. Тож зауважимо, що результативність процесу мовленнєвого розвитку забезпечує міцний взаємозв'язок завдань виховання звукової культури

мовлення, розвитку словника, формування граматично правильного мовлення та розвитку зв'язного діалогічного й монологічного мовлення.

Навчання мови і розвиток мовлення дітей не зводяться лише до мовленнєвої діяльності, реалізації та використання мовної системи. Базисний компонент мовленнєвого розвитку дитини-дошкільника включає: діалогічну, монологічну, лексичну, фонетичну, граматичну та мовленнєву компетенцію.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема навчання і розвитку мовлення дошкільнят є доволі складною та багатоаспектною. До неї зверталися психолінгвісти, лінгвісти, педагоги, методисти, дефектологи (А.Г.Арушанова, А.М.Богущ, Л.О.Калмикова, Г.І.Ніколайчук, В.К.Орфинська, Ф.О.Сохін, В.В.Тищенко, М.К.Шеремет та ін.). Вивченню психологічних закономірностей формування правильної звуковимови присвячено ряд досліджень (П.П.Блонський, Л.С.Виготський, А.З.Захарова, Д.Б.Ельконін, І.М.Колобова, О.О.Леонтєв, О.Р.Лурія, Д.Ф.Ніколенко, М.Т.Попова, Є.Ф.Соботович, Ф.О.Сохін та ін.). Виявлено механізми оволодіння дітьми граматичним ладом мови шляхом з'ясування реальних відношень, що лежать в основі абстрагування і кодифікації граматичних смислів і їх реалізації у формальних засобах. Спеціальні дослідження (А.Г.Арушанова, А.М.Богущ, Л.О.Калмикова, М.С.Лаврик, Н.А.Лопатинська, Н.В.Маковецька, Г.І.Ніколайчук та ін.) дали змогу визначити педагогічні умови формування механізму граматичного структурування смислів (морфологічного, словотвірного і синтаксичного) та практичного засвоєння граматики дітьми дошкільного віку.

Зважаючи на актуальність проблеми, була обрана тема курсового дослідження: **«Формування мовленнєвої компетенції дошкільників засобами інтерактивних технологій».**

Об'єкт дослідження – процес формування мовленнєвої компетентності дошкільників.

Предмет дослідження - вплив інноваційних технологій на формування мовленнєвої компетентності дошкільників.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати ефективні прийоми та методи формування мовленнєвої компетентності дошкільників засобами використання інноваційних технологій.

Відповідно до мети магістерської роботи реалізувати такі **завдання:**

- аналіз різноманітної наукової літератури з проблеми дослідження;
- вивчення методичної документації;
- проаналізувати концептуальні положення та науково-теоретичні аспекти розвитку мовлення в дітей дошкільного віку;
- теоретично обґрунтувати методика формування мовленнєвої компетентності дошкільників засобами використання інноваційних технологій;
- виявити типові помилки в мовленні дітей і з'ясувати причини їх виникнення;
- підвести підсумки дослідження.

Методологічну основу дослідження становлять: концептуальні положення філософії про значення, суспільну природу мови як засобу спілкування; засади психолого-педагогічної науки про взаємозв'язок між мовою, мовленням і мисленням, теорією і практикою; теоретичні положення про мовлення як знакову діяльність, єдність змісту мовлення та мовної форми, про взаємозумовленість чуттєвого і раціонального в опануванні мови, про пріоритетну роль мовлення у розвитку мовної особистості; законодавчі акти, концепції і Базовий компонент дошкільної освіти в Україні.

Теоретичні засади дослідження ґрунтуються на працях відомих лінгвістів (П.І.Білоусенко, І.Р.Вихованець, М.Т.Возний, К.Г.Городенська, В.О.Горпинич, А.П.Грищенко, В.В.Грещук, Н.Ф.Клименко, І.І.Ковалик, В.П.Олексенко, І.О.Синиця, М.Я. Плющ та ін.), психологів і психолінгвістів (М.І.Жинкін, І.О.Зимня, О.С.Кубрякова, О.О.Леонт'єв, О.Р.Лурія, О.М.Шахнарович та ін.), провідних ідей сучасної лінгводидактики, зокрема, у лексико-граматичному та структурно-семантичному напрямках (А.Г.Арушанова, А.М.Богуш, С.Г.Дубовик, Г.І.Ніколайчук, Т.Ф.Потоцька, Е.А.Федеравичене та ін.), а також

лінгводидактичних принципах навчання рідної мови на різних етапах (О.М.Біляєв, А.М.Богущ, М.С.Вашуленко, С.О.Караман, Л.І.Мацько, Л.М.Паламар, М.І.Пентилюк, К.М.Плиско, Ф.О.Сохін, О.С.Ушакова, Л.П.Федоренко, І.М.Хом'як та ін.).

Методи дослідження:

- *теоретичні*: аналіз навчально-методичних посібників, філософських, психологічних та педагогічних джерел, фахових видань; аналіз педагогічної документації закладів дошкільн освіти;
- *емпіричні*: спостереження за ходом освітньо-виховного процесу закладу дошкільної освіти; за поведінкою дітей та опитування вихователів та батьків; педагогічний експеримент.

ВИСНОВКИ

У наш час розвиток засобів масової інформації сильно скоротило спілкування один з одним у багатьох родинах. Однак навіть найкращі дитячі передачі не можуть замінити спілкування батьків зі своїми дітьми. Воно було і залишається найважливішою умовою розвитку в дитини нормального мовлення.

Удосконалення змісту дошкільної освіти передбачає запровадження принципу педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці дитини, вихователя і батьків або осіб, які їх замінюють, забезпечення рівного доступу всіх дітей до закладів дошкільної освіти, втілення особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, соціокультурного та інтегрованого підходів, реалізації самостійної творчої діяльності дитини в освітньому процесі з урахуванням вікових особливостей психофізичного розвитку дітей, ігрової діяльності як провідної та принципу навчання через гру як наскрізного у взаємодії з дитиною.

Упровадження зазначених підходів до організації освітнього процесу передбачає повагу до дитини, пріоритет щасливого проживання дитиною сьогодення. Це є передумовою її повноцінного подальшого життя, визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості, збереженні дитячої субкультури.

Діяльнісний підхід до організації освітнього процесу є наріжним для забезпечення прояву активності дитини. Він передбачає пріоритет набуття особистого досвіду дитини та процесу його формування у всіх видах діяльності, які реалізуються в дошкільному віці: руховій, ігровій, мистецько-творчій, пізнавально-дослідницькій, господарчо-побутовій; спрямовує організацію освітнього процесу на отримання його результатів - відповідних компетентностей.

Вирішальну роль у становленні мови і використанні її дитиною грають фактори комунікативного характеру.

Інтенсивне спілкування дорослого з дитиною призводить до більш раннього розвитку мовлення і підвищує комунікативні характеристики дитини упродовж дитячих років.

Основне завдання виховання дошкільників - навчити дитину користуватися рідною мовою у живому, безпосередньому спілкуванні з оточуючими людьми, розвинути усне мовлення.

Враховуючи те, що наша мова - цілісне явище, що має певні структурні елементи, методика конкретизує основну мету розвитку мови в ряді мовних завдань і вважає, що успішне мовне спілкування можливе лише за умови розвитку всіх сторін мови дитини: звукової культури, словника, граматичної будови.

Оволодіння мовою як засобом спілкування буде успішним, якщо діти оволодіють інтонаційною виразністю мовлення, правильним мовним диханням, якостями голосу, системою наголосу.

Розвиток розмовної (діалогічної) мови дітей передбачає залучення дітей до різних форм мовного спілкування: підтримувати розмову з дорослими і дітьми, відповідати на запитання, звертатися із запитаннями. Крім цього, в старшому дошкільному віці у дітей формується вміння брати участь у колективній бесіді, відповідати на запитання коротко і докладно залежно від характеру запитань, уважне і доброзичливе ставлення до відповідей інших дітей, бажання доповнити відповідь товариша, виправити помилку.

Розмовна мова дітей повинна бути виразною.

У процесі мовного спілкування необхідно виховувати у дітей навички культури мовлення: не втручатися в розмову старших, не перебивати товариша, дорослого, під час розмови не відвертатися, не опускати голови, спокійно вислуховувати того, хто говорить, дивитися в обличчя. При розмові не жестикулювати, не допускати грубого, зневажливого тону, говорити тихо, не привертати до себе уваги.

Формування монологічного мовлення починається ще в молодшому дошкільному віці в надрах діалогу. Проте воно суттєво відрізняється від

діалогічного мовлення. Найпростіші завдання розповідання вимагають від дітей уміння висловлюватись довільно й у відповідності до плану. Дитина повинна вміти не тільки дібрати зміст для розповіді, а й використати необхідні для цього мовні засоби: інтонацію, логічні наголоси; дібрати найточніші слова; вміти будувати складні речення, дотримуватись зв'язку між реченнями.

Розвиток виразності мовлення у дошкільників має вікові й індивідуальні особливості. На початку мовленнєвого розвитку у малюка яскраво виражена мимовільна виразність. У ній наявні окличні речення, вигуки, експресивні звороти, вказівні займенники, інтонація, жести, міміка. Жести більш зображувальні, ніж виразні і часто використовуються дітьми для заміни відсутнього слова. Маленька дитина говорить виразно тоді, коли хоче передати свої бажання, почуття, переживання.

Інтегрований підхід до організації змісту та процесу дошкільної освіти забезпечує формування цілісної реалістичної картини світу дитини, основ світогляду. Основними характеристиками інтегрованого освітнього процесу виступають: радісне проживання подій, смислове наповнення, активне залучення дитини до спільної з дорослими та однолітками діяльності, взаємозбагачення соціальних контактів. Особистісно орієнтований підхід до організації змісту та процесу дошкільної освіти передбачає визначення базових якостей особистості, розвиток її активності, самостійності, ініціативності та креативності як індикаторів ефективності освітнього процесу.

Освітній процес та навчальне навантаження на дитину в закладі дошкільної освіти регулюється відповідно до норм і положень Закону України «Про дошкільну освіту» та інших нормативно-правових актів. Гранично допустиме навчальне навантаження на дитину в закладах дошкільної освіти затверджується в установленому порядку. Надзвичайно важливим в організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку є єдність зусиль педагогічного колективу закладу дошкільної освіти, інших закладів та установ, батьків або осіб, які їх замінюють, у формуванні відповідних життєвих компетентностей дитини, зокрема дитини з особливими освітніми потребами, враховуючи

рекомендації інклюзивно-ресурсного центру. Це передбачає психолого-педагогічне просвітництво батьків, психолого-педагогічний супровід та підтримку розвитку дитини в умовах родинного виховання, активне залучення батьків вихованців в освітній процес закладу дошкільної освіти.

Розподіляючи ролі у грі-драматизації, дорослий повинен враховувати, яке мовне навантаження можливе для дітей у певний період роботи. Адже деякі діти мають мовні дефекти. Важливо дати дитині можливість виступити нарівні з іншими хоча б з найменшою роллю, щоб він міг, перевтілюючись, відволіктися від мовного дефекту, знайти віру в себе. Не має значення, яку роль виконує дитина – боязкого зайця або кмітливу Машу. Важливо, що він створює образ з невластивими йому самому рисами, вчиться долати мовні труднощі і вільно вступати в мову, справляючись з хвилюванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аматыєва О. П. Методика навчання виразності мовлення дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання». Одеса, 1997. 24 с.
2. Артемов В., Калмикова Л. Шляхи вдосконалення підготовки дітей до школи. *Дошкільне виховання*. 2018. № 12. С.12-15.
3. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів : Світ, 1990. 112 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти України : Наук. кер. : А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; Авт. кол-в: Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. Київ : Видавництво, 2021. 26 с.
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
5. Березовська Л. І. Розвиток творчого мовленнєвого самовираження старших дошкільників в ігрових казкових ситуаціях : автореф дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 –Теорія і методика навчання (українська мова) // Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2004. 23 с.
6. Бібік Н. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти //Початкова школа: Науково-методичний журнал. 2010. № 9. С. 3.
7. Богущ А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика. Київ : Вища шк., 2007. 542 с.
8. Богущ А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Підручник для студентів вищ. навч. закладів факультетів дошкільної освіти. Київ : Слово, 2006. 304 с.
9. Богущ А. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Одеса : Ярослав, 2004. 175 с.

10. Богуш А. М. Мова дітей: посібник для дошкільнят та соціальних педагогів. Київ : Кобза, 2003. 95 с.

11. Богуш А. М., Березовська Л. І. Творче самовираження дошкільників у художньо-мовленнєвій діяльності : Монографія. Одеса. 2008. 203 с.

12. Богуш А. М., Гавриш Н. В., Котик Т. М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2006. 304 с.

13. Ватаманюк Г. П. Принципи організації і проведення експериментального дослідження з формування комунікативних умінь старших дошкільників у процесі музично-ігрової діяльності// Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. 2015. С. 105-107.

14. Ватаманюк Г. П. Система формування комунікативних умінь старших дошкільників: організаційно-методичний аспект (на матеріалі музичних ігор)// Збірник наукових праць. Педагогічна освіта. 2011. Вип. 7. С. 291–299.

15. Ватаманюк Г. П. Психолого-педагогічні аспекти формування соціально-комунікативної готовності дошкільників до навчання в школі засобами гри// Педагогічна освіта: теорія і практика. 2016. Вип. 20 (1-2016). Ч. 2. С. 183–188.

16. Ватаманюк Г. П. Формування комунікативних умінь старших дошкільників у процесі музично-ігрової діяльності : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2012. 152 с.

17. Вашуленко М.С. Перспективність і наступність у мовленнєвому розвитку дошкільників та учнів першого класу // Дитинство : наступність і перспективність у навчанні й вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : [Зб.] / Укл. Д.С. Мазоха, О.О. Борисова, Н.В. Ігнатенко. Переяслав-Хмельницький, 2000. С. 138-140.

18. Гавриш Н. Художньому слову – гідне місце в освітньому просторі. *Дошкільне виховання*. 2011. № 3. С. 15.

19. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят. Навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий дім „Шкільний світ”: Видавець

Л. Галіцина, 2006. 119 с.

20. Гавриш Н. В. Художнє слово і дитяче мовлення. Київ : Редакції загальнопедагогічних газет, 2005. 128 с.

21. Гончаренко А. Сучасні підходи до розвитку мовлення дітей. *Дошкільне виховання*. 2012. № 7. С.22-23.

22. Гончаренко А.М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкіль-ників : навчально-методичний посібник до Базової програми «Я у Світі». Київ : Світич, 2009. 124 с.

23. Гордійчук М. С. Організація педагогічної роботи щодо використання сюжетно-рольових ігор із формування соціально-комунікативних навичок старших дошкільників // Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В.М.]. Вип.27 (2-2019). Кам'янець-Подільський, 2019. С. 302-310.

24. Дитина в дошкільні роки. Програма розвитку, навчання та виховання дітей /за наук. ред. К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ «ЛПІС» ЛТД, 2000. 268 с.

25. Длугунович Н. А. Soft skills як необхідна складова підготовки іт-фахівців // Вісник Хмельницького національного університету. Технічні науки. 2014. № 6. С. 239-242. Режим доступу: [http:// nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_tekh_2014_6_47](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_tekh_2014_6_47).

26. Дронова О. Дошкільник у світі краси: як сприймають, розуміють і пояснюють красу діти 5–6 років. *Дитина-педагог: сучасний погляд: монографія* / за заг. ред. Н.Гавриш. Луганськ : Альма-матер, 2010. С.277-325.

27. Дуткевич Т. В. Загальна психологія: теоретичний курс: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2015. 432 с.

28. Дуткевич Т. В., Терещенко В. А. Вікова і педагогічна психологія (курс лекцій і практикум): навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Медобори, 2012. 228 с.

29. Калмикова Л. Теоретичні основи і шляхи вдосконалення підготовки дітей до школи. *Дошкільне виховання*. 2009. № 2. С.12-15.

30. Калмикова Л.О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей : психолінгвістичний та лінгвометодичний аспекти : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : НМЦВО, 2003. 300 с.

31. Кононко О. Дитяча субкультура як цінність і складова особистісно-орієнтованої освіти: Базовий компонент: проблеми, пошуки, відкриття // *Дошкільне виховання*. 2001. №12. С. 6–9.

32. Костюк Г. С. Здібності та їх розвиток у дітей. Київ : Знання, 1963. 80 с.

33. Крутій К. Розвиваємо у дитини мовлення, інтелект і здібності. Запоріжжя : ЛПС, 1999. 110 С.

34. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу : [монографія]. Частина перша. Концепції, проектування, технології створення. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2009. С.23-27.

35. Курінна С. Особливості сприймання та розуміння гумору дітьми дошкільного віку. *Дитина-педагог: сучасний погляд: монографія / за заг. ред. Н.Гавриш*. Луганськ: Альма-матер, 2010. С.143-156.

36. Лисенко А. Особливості співіснування електронних та друкованих книжкових видань // *Український інформаційний простір*. 2011. № 20. С. 241–246.

37. Лохвицька Л. Розвивальне предметне середовище в дошкільних навчальних закладах : навчально-методичний посібник. Київ : Шкільний світ, 2013. 80 с.

38. Луцан Н. І. Методика розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку за текстами українських народних ігор : Дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 02. Одеса, 1995. 185 с.

39. Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дітей дошкільного віку. Одеса: ПНЦ АПН України, 2005. 134 с.

40. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 272 с.

41. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти 2021р.) <https://osvita.ua/doc/files/news/815/81519/6050be86b4f68482865820.pdf> (дата звернення: 27.05.2021).

42. Панчук Н. П. Формування комунікативно-мовленнєвого розвитку особистості дитини // Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. м. Кам'янець-Подільський, Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж. 2019. 468 с. С.436-438.

43. Піроженко Т. О. Психологія комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини : автореф. дис. докт. психол. наук : 19.00.07, Київ. 2004. 40с.

44. Піроженко Т. О. Мовленнєвий розвиток дитини дошкільного віку // Наукові записки Ін-ту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. академіка С.Д.Максименка. Київ : Нора-Друк, 2003. Вип. 23. 436 с.

45. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 152 с.

46. Просенюк А. І. Підготовка майбутніх педагогів до виховання у дошкільників інтересу до змісту художнього твору // Матеріали міжвуз. науково-практ. конф. [«Формування творчих професійних умінь у процесі підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів та вчителів початкових класів»], (30–31 березня 2010 р.) Євпаторія : РВВ РВНЗ КГУ, 2010. Вип. 4. С. 90–93.

47. Розміровська О. На підтримку іміджу дитячого читання / О. Розміровська // Бібліотечна планета. 2011. № 3. С. 23–24.

48. Савчук Л. О. Змістовий аспект формування комунікативно-мовленнєвих умінь у дітей шестирічного віку // Наук.-метод. зб.: Вип. 6.

Інститут спеціальної педагогіки АПН України. Київ : Наук. світ, 2005 с.183-187.

49. Столяренко О. Б., Чайковська О. М. Вікова психологія: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Медобори, 2016. 252 с.

50. Сучасний дошкільний заклад: середовище для розвитку : навчально-методичний посібник / [Авт.-упоряд.: М. І. Каратаєва, О. А. Денисова, Л. А. Грицюк] Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2012. 352 с.

51. Тіхомірова О. В. Вплив художніх текстів на естетичну культуру особистості дошкільника // Наука і освіта : наук.-практ. журнал. 2011. № 4, ч. 2. С. 433–435.

52. Ткачук Г. П. Методика позакласного читання : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Сисин О. В., 2010. 264 с.

53. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоєпія. Графіка. Орфографія: навч. посібник для студентів філол. ф-тів ун-тів. Київ : Вища школа, 2001. 43 с.

54. Український педагогічний словник / [укл. С.Гончаренко]. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

55. Федорович Л. О. Підготовка дітей до навчання: сучасний підхід. *Зб. наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. Вип. 1.* Полтава, 2001. С.66-71.

56. Харченко С. Бібліотека-мандрівниця // Дошкільне виховання. 2008. № 5. С. 27–29.

57. Чарівний світ книги: розробки занять за творчістю українських та зарубіжних письменників // Бібліотечка вихователя дитячого садка. 2005. № 21. С. 1–120.

58. Шапар В. П. Психологічний тлумачний словник. Харків : Прапор, 2004. 640 с.

59. Швалб Ю. М. Возрастная психология: учебное пособие. Донецк : Норд-Пресс, 2005. 305 с.

60. Эльконин Д. Б. Психология игры. Москва : ВЛАДОС, 1999. 360 с.